

James Ivory

Za razliku od brojnih suvremenih redatelja – koji ekranizacijama književnih klasika prvenstveno žele zaraditi elitistički status i učiniti svoj opus umjetničijim – iako im radovi nisu na razini predložka – Ivory se sjajno snalazi u svijetu ekranizacija i često ostavlja dojam da su njegovi filmovi stopljeni s izvornicima

PORTRET REDATELJA: UZ RETROSPEKTIVU JAMESA IVORYJA NA 58. FESTIVALU IGRANOG FILMA U PULI

Amerikanac s pogledom Engleza

Piše Elvis LENIĆ

Ponekad čovjek može radom i životnim stilom uspješno prikriti vlastito podrijetlo. Primjerice, tko bi rekao da je James Ivory, kojemu će biti posvećena retrospektiva na predstojećem Festivalu igranog filma u Puli, zapravo rođeni Amerikanac. Ivory je rođen 1928. u Kaliforniji, studirao je povijest umjetnosti i filmsku režiju, a prve dokumentarne filmove režirao je ranih 1950-ih. Prije točno pola stoljeća s indijskim producentom Ismailom Merchantom osniva produkcijsku tvrtku Merchant-Ivory za koju režira svoje daljnje radove.

Ivory je od početka fasciniran Indijom, što nije uočljivo samo iz odabira suradnika (producent Merchant i scenaristica Ruth Prawer Jhabvala), nego i tematike njegovih ranih radova. Tijekom 1960.-ih režira nekoliko niskobudžetnih filmova (*Kućevlasnik*, *Shakespeare Wallah* - jučer bio na programu kina Valli - *Guru*) nadahnutih radom Satyajita Rayja u kojima preispituje poimanje identiteta i kulturnu različitost između Indije i Zapada. Početkom sljedećeg desetljeća režirao je nekoliko filmova njujorške tematike, a nakon toga posvećuje se adaptacijama književnih klasika koje mu osiguravaju svjetsku slavu i status značajnog redatelja.

"Soba s pogledom"

Za razliku od brojnih suvremenih redatelja - koji ekranizacijama književnih klasika prvenstveno žele zaraditi elitistički status i učiniti svoj opus umjetničijim - iako im radovi nisu na razini predložka - Ivory se sjajno snalazi u svijetu ekranizacija i često ostavlja dojam da su njegovi filmovi stopljeni s izvornicima. Dovoljno se podsjetiti njegovih djela snimljenih prema romanima Henryja Jamesa (*Europskijani* - kino Valli, 15. 16.30 sati; *Bostonci* - 17. u 17 sati), ili E. M. Forstera (*Soba s pogledom*, prikazan 7. i *Howards End*). Riječ je o vrsnim primjerima narativne prilagodbe književnih djela u kojima su elementi raskošnog vizualnog stila (fotografija, kostimografija,

scenografija) sjajno usklađeni s filmskom radnjom i tematikom.

Ugodajno i sadržajno bogatstvo tih filmova iznimno plastično predočuje svijet aristokracije i njezinih krutih pravila funkcioniranja, naročito u domeni izražavanja ljudskih osjećaja. Tako se mlada junakinja *Sobe s pogledom* (Helena Bonham Carter) protivi braku s ukočenim Englezom, nakon senzualnog talijanskog iskustva, iako je znatno potresnije iskustvo batlera (Anthony Hopkins) i nadglednice (Emma Thompson) koji desetljećima prigušuju svoje prave osjećaje u sjajnom filmu *Na kraju dana* - prikazan jučer - prema romanu Kazua Ishigure).

U kasnijoj fazi karijere Ivory je režirao i solidne filmske biografije (*Jefferson u Parizu*, *Godine s Picassom*), koje ne spadaju među njegove umjetničke vrhunce. Najupečatljivija odlika Ivoryjevog stvaralaštva je stalno isticanje britanskog iskustva. To se itekako očituje u ranoj fazi tematski orijentiranoj Indiji, zatim u zreloom razdoblju virtuoznih portreta britanskog društva i njegove povijesti, kao i kroz stalnu suradnju s vrhunskim britanskim glumcima (Anthony Hopkins, Emma Thompson, Daniel Day Lewis, Vanessa Redgrave i drugi).

Zato nije ni čudno da mnogi Ivoryja smatraju Englezom. Rijetki su umjetnici koji se tako vjerodostojno i učinkovito stope s drugom kulturom.

"Shakespeare Wallah"

FILM FILM FILM FILM FILM FILM FILM FILM FILM FILM **FILM** FILM FILM FILM